

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε φοιτητές με ΔΑΦ: Προκλήσεις και οφέλη

Ειρήνη Παλιβάκου¹, Αλέξανδρος-Σταμάτιος Αντωνίου²
¹ MSc. Ειδική αγωγή, ΠΤΔΕ-ΕΚΠΑ, ² Καθηγητής, ΠΤΔΕ-ΕΚΠΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σημαντικός αριθμός μελετών έχουν αναδείξει τα οφέλη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για τους φοιτητές με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Οι βασικές δυσκολίες των νέων με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) καθιστούν το ακαδημαϊκό περιβάλλον πηγή δυσφορίας, στρες και άγχους δεδομένου ότι οι ιδιαίτερες ανάγκες τους δεν καθίστανται πάντα κατανοητές από το σύνολο της πανεπιστημιακής κοινότητας. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να αναδειχθούν τα οφέλη που αποκομίζουν οι φοιτητές με ΔΑΦ συμμετέχοντας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και παράλληλα να συζητηθούν τα προβλήματα που καταγράφονται κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Πραγματοποιήθηκε συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση αναζητώντας επιστημονική βιβλιογραφία σε διεθνείς βάσεις δεδομένων. Σημαντικός αριθμός πρόσφατων μελετών διαπιστώνουν ότι το διαδικτυακό περιβάλλον παρείχε ευελιξία στη μάθηση όμως ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται η ηλεκτρονική παράδοση μαθημάτων μπορεί να δημιουργήσει εκ των πραγμάτων μια σειρά από εμπόδια στη μαθησιακή διαδικασία για τους φοιτητές με ΔΑΦ. Προτείνεται μια διεπιστημονική προσέγγιση για την εξεύρεση υποστηρικτικών τεχνικών και μέσων τα οποία θα συμβάλλουν στον σχεδιασμό και την διδασκαλία μαθημάτων.

Λέξεις-Κλειδιά: Αυτισμός, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, φοιτητές, προκλήσεις.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ειρήνη Παλιβάκου, MSc. Ειδική Αγωγή, ΠΤΔΕ-ΕΚΠΑ
epalivakou@primedu.uoa.gr

Αλέξανδρος-Σταμάτιος Αντωνίου, Καθηγητής
ΠΤΔΕ-ΕΚΠΑ
as_antonou@primedu.uoa.gr

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διαταραχή αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ) είναι μια νευροαναπτυξιακή διαταραχή υψηλής συχνότητας που διαγιγνώσκεται σε **1 στα 36 παιδιά** σε όλες τις φυλετικές, εθνοτικές και κοινωνικο-οικονομικές ομάδες (Centers of Disease Control and Prevention, 2020. Shaw, et al., 2023).

Τα άτομα με ΔΑΦ εμφανίζουν δυσκολίες στην **κοινωνική αλληλεπίδραση**, την **επικοινωνία** και **επαναλαμβανόμενη, στερεότυπη συμπεριφορά**, τα οποία επηρεάζουν σε **διαφορετικό βαθμό** το επίπεδο **λειτουργικότητας ενός ατόμου** (APA, 2013).

Ένας αυξανόμενος αριθμός φοιτητών με ΔΑΦ εγγράφεται σε ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης (20-25%) ή σε 2-ετείς επαγγελματικές σχολές (36%) (Bakker, et al., 2023). Διατρέχουν **αυξημένο κίνδυνο ακαδημαϊκής ή προσωπικής αποτυχίας** σε σύγκριση με άλλες μορφές αναπηρίας και **παρουσιάζουν χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτησης** και **εργασιακής απασχόλησης** (Bakker et al., 2019. Chown et al., 2016. Van Hees et al., 2015. Zeedyk et al., 2016).

Η διαδικτυακή μάθηση έχει αναπτυχθεί σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες καταπολεμώντας την **εκπαιδευτική ανισότητα**, παρέχοντας **πρόσβαση και ευελιξία** στους φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Hill & Lawton, 2018. Πολυχρόνη και συν., 2021).

Άτομα με ΔΑΦ **επωφελούνται** μαθησιακά με τη **χρήση της τεχνολογίας** και **υποστηρικτικών προγραμμάτων πληροφορικής** (Odom et al., 2015),

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Πραγματοποιήθηκε συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση με αναζήτηση σε βάσεις δεδομένων Researchgate, Google Scholar και Pub-Med χωρίς να τεθεί κάποιος περιορισμός στο χρονικό εύρος επιλέγοντας συνολικά 109 άρθρα. Για την αναζήτηση στους ιστιότοπους αυτούς χρησιμοποιήθηκαν αρχικά συγκεκριμένες λέξεις-κλειδιά : *ASD, on-line education, e-learning programs, university students, benefits, barriers*. Μέσω κριτηρίων αποκλεισμού και ένταξης, συμπεριλήφθηκαν ελληνικές και ξένες μελέτες θεωρητικές και εμπειρικές, όλες δημοσιευμένες την τελευταία δεκαετία (2013-2023).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οφέλη διαδικτυακής μάθησης για φοιτητές με ΔΑΦ:

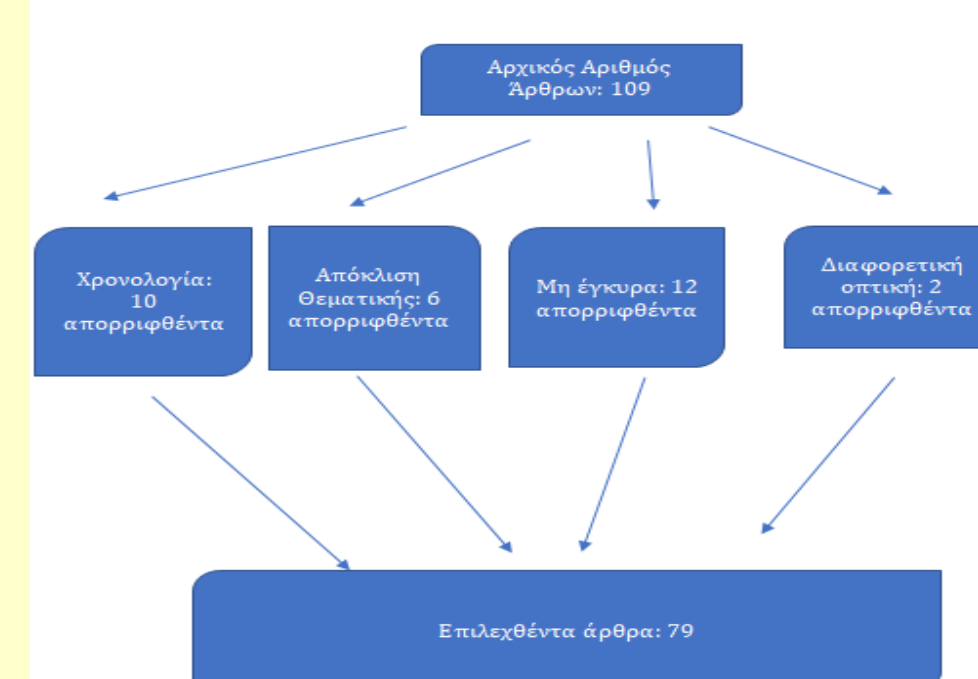
1. Παρέχει ένα ευέλικτο πρόγραμμα που ενθαρρύνει περισσότερο τη συμμετοχή και τη δέσμευση του φοιτητή στις διαλέξεις.
2. Προσφέρει περισσότερο χρόνο και άνεση, ο φοιτητής ακολουθεί το δικό του ρυθμό, εστιάζει στα δικά του ενδιαφέροντα.
3. Χαρακτηρίζεται από πιο εστιασμένη και ελεγχόμενη δομή, επιτρέποντας εξατομικευμένα προγράμματα σπουδών που ανταποκρίνονται στις ανάγκες διαφορετικών τύπων φοιτητή
4. Μειώνει το άγχος και το στρες που σχετίζονται με τον εκφοβισμό και τους κοινωνικούς στρεσογόνους παράγοντες.
5. Βελτιώνει την εστίαση στα ενδιαφέροντά τους και παρέχει περισσότερο έλεγχο στο καθημερινό πρόγραμμα, χωρίς συχνές και απρόσμενες αλλαγές και με λιγότερη κοινωνική πίεση.
6. Αυξάνει την προσέλευση λόγω χαμηλότερου άγχους και πιο χαλαρού προγραμματισμού.
7. Ελέγχει τα αισθητηριακά ερεθίσματα, όπως ο φωτισμός και ο θόρυβος, ασφάλεια οικογενειακού περιβάλλοντος, καλύτερη διαχείριση περισπασμών.
8. Υψηλότερες ακαδημαϊκές αποδόσεις (ηχογραφημένες διαλέξεις, ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό), ευέλικτοι τρόποι αξιολόγησης. (Adams et al., 2019. Gurbuz et al., 2019. Madaus et al., 2022)

Η ηλεκτρονική μάθηση προσφέρει ένα σταθερό διαδραστικό περιβάλλον που συμβάλλει στη βελτίωση της μαθησιακής απόδοσης, γλωσσικής καλλιέργειας και την κοινωνικής αλληλεπίδρασης (Adams et al., 2019).

ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Διάγραμμα Επιλογής και Απόρριψης Άρθρων

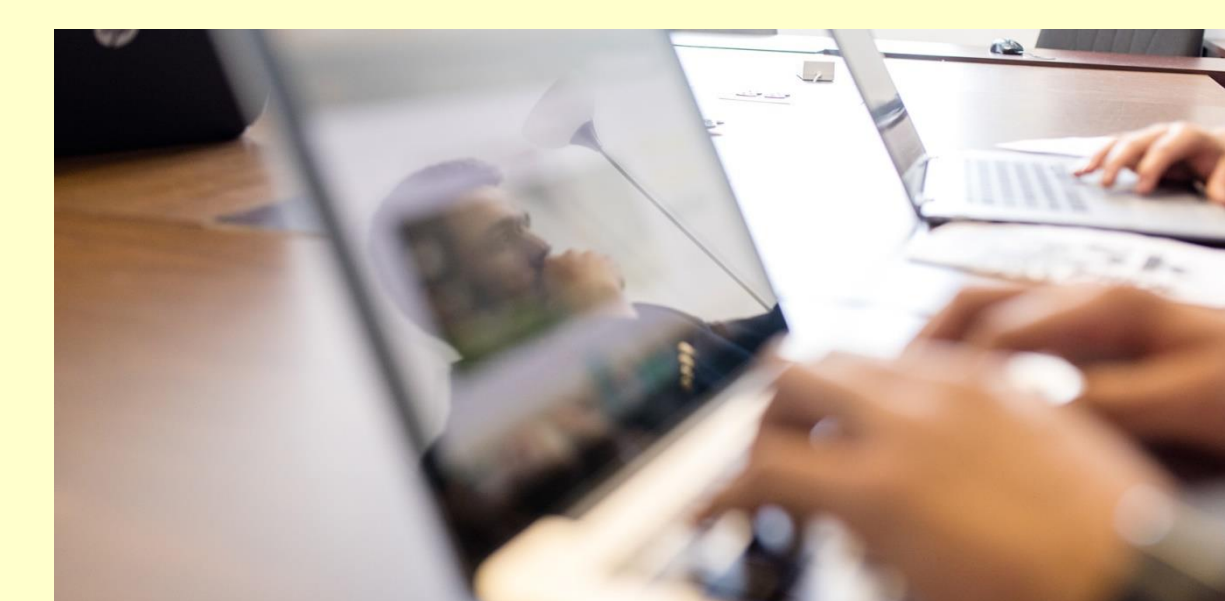

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Δυσκολίες και Εμπόδια διαδικτυακής μάθησης για φοιτητές με ΔΑΦ:

1. Η αναγκαιότητα κατοχής και γνώσεων χρήσης ηλεκτρονικού εξοπλισμού.
2. Προβλήματα σύνδεσης στο διαδίκτυο και γνώσεις ειδικών υπολογιστικών προγραμμάτων-Εκδήλωση συναισθημάτων ανικανότητας και ανασφάλειας να αιτηθούν βοήθειας από την ομάδα τεχνικής υποστήριξης του πανεπιστημίου λόγω της συμπτωματολογίας τους.
3. Αλλαγή τρόπου διεξαγωγής μαθημάτων και χαμηλές μαθησιακές απόδοσης και επίπεδο κατανόησης στην παρακολούθηση πρακτικών εργαστηρίων.
4. Δυσκολία στην πραγματοποίηση ομαδικών εργασιών, αδύνατη επικοινωνία και αλληλεπίδραση, αίσθημα ανασφάλειας και φόβου λόγω απρόσωπης συναναστροφής.
5. Απόσπαση συγκέντρωσης και προσοχής στο οικογενειακό περιβάλλον έναντι φοιτητικών εστιών.
6. Περιορισμένη υποστήριξη και ελλιπή καθοδήγηση από εκπαιδευτές προκάλεσαν αισθήματα απογοήτευσης και ματαίωσης,
7. Έλλειψη οργάνωσης των εξ αποστάσεων μαθημάτων επέφεραν σύγχυση και αναταραχή στους φοιτητές.
8. Αδυναμία αντιμετώπισης και διαχείρισης αρνητικών συναισθημάτων, αίσθηση αυτοαποτελεσματικότητας αλλά και απόκτησης δεξιοτήτων αυτοσυνηγορίας (Adams et al., 2019. Evans et al., 2023. Madaus et al., 2022)

Λιγότεροι από το 40% των φοιτητές με ΔΑΦ επιλέγουν να **σπουδάσουν on-line** λόγω της μειωμένης κοινωνικής αλληλεπίδρασης και **λιγότερο από το 20%** επιλέγουν τη **διαδικτυακή μάθηση** επειδή πιστεύουν ότι διαδικτυακά

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- ❖ Η διαδικτυακή μάθηση προσφέρει ευελιξία χρόνου και/ή χώρου, ασφαλές και ήρεμο περιβάλλον μάθησης, μειωμένα επίπεδα άγχους και στρες και αποφυγή στιγματισμού (Bakker et al., 2023).
- ❖ Παρά τα χαρακτηριστικές διαφορές ή δυσκολίες στην κοινωνική επικοινωνία και την ευελιξία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, οι φοιτητές με ΔΑΦ προτιμούν τη φοίτηση στο φυσικό ακαδημαϊκό περιβάλλον (Adams et al., 2019).
- ❖ Νιώθουν αποπροσανατολισμένοι στο διαδικτυακό περιβάλλον μάθησης σε σχέση με την πλοήγηση, το πλαίσιο εκπαίδευσης και τις διαδικασίες (Adams et al., 2019)
- ❖ Ζητούν περισσότερη σαφήνεια και καθοδήγηση για τη τέλεση μιας σειράς εργασιών, διευκρινίσεις των καθηκόντων τους και συνεχή τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη από ειδικούς.
- ❖ Εντοπίζεται η παρουσία σημαντικών προκλήσεων μοναδικών για τους φοιτητές με ΔΑΦ που θα χρειαστεί να αντιμετωπιστούν για την αποφυγή μιας πιθανής ψηφιακής ανισότητας(Chu et al., 2020).
- ❖ Η εμπειρία της διαδικτυακής μάθησης για φοιτητές με ΔΑΦ είναι μια **υποερευνημένη** περιοχή στην πλειονότητα των μελετών μέχρι σήμερα- Προτείνεται μελλοντική έρευνα για περισσότερα ευρήματα (Adams et al., 2019).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα σε ένα διαδικτυακό περιβάλλον μάθησης, υπάρχει υψηλός κίνδυνος αορατότητας των φοιτητών που μπορεί να έχουν αναπηρίες ή/και δυσκολίες με την διαδικτυακή μαθησιακή εμπειρία.

Η ετερογένεια των δεξιοτήτων, των ικανοτήτων και των αναγκών των φοιτητών με ΔΑΦ υποδηλώνει ότι οι εκπαιδευτές πρέπει να είναι προνοητικοί στην ανάπτυξη διαδικτυακών περιβαλλόντων μάθησης που θα υποστηρίζουν τα διαφορετικά μαθησιακά προφίλ με σκοπό να μειώσουν τον αυξημένο κίνδυνο ακαδημαϊκής ή προσωπικής τους αποτυχίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Adams, D., Simpson, K., Davies, L., Campbell, C., & Macdonald, L. (2019). Online learning for university students on the autism spectrum: A systematic review and questionnaire study. *Australasian Journal of Educational Technology*, 35(6), 111-131.
2. Bakker, T., Krabbendam, L., Bhulai, S., Meeter, M., & Begeer, S. (2023). Study progression and degree completion of autistic students in higher education: a longitudinal study. *Higher Education*, 85(1), 1-26.
3. Buchnat, M., & Wojciechowska, A. (2020). Online education of students with mild intellectual disability and autism spectrum disorder during the COVID-19 pandemic. *Interdisciplinary Context of Special Pedagogy*, 29(1), 149-171.
4. Chu, H.-C., Tsai, W. W.-J., Liao, M.-J., Chen, Y.-M., Chen, J.-Y. (2020). Supporting E-Learning with Emotion Regulation for Students with Autism Spectrum Disorder. *Educational Technology & Society*, 23 (4), 124-146.
5. Madaus, J., Cascio, A., & Gelbar, N. W. (2022). Perceptions of College Students with Autism Spectrum Disorder on the Transition to Remote Learning During the COVID-19 Pandemic. *Developmental Disabilities Network Journal*, 2(5), 37-48.
6. Πολυχρόνη, Φ., Αντωνίου, Α.-Σ., Παλιβάκου, Ε., & Κόφα, Ο. (2021). Δυσκολίες με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε φοιτητές κατά την περίοδο της πανδημίας και η σχέση με τα κίνητρα, τις στρατηγικές μάθησης και το άγχος εξετάσεων. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής – Προσανατολισμού*, 124-125, 119-132.